
A LÉGI SZEMÉLYKÖZLEKEDÉS JELLEMZŐI, TRENDJEI AZ EURÓPAI UNIÓ ÚJONNAN CSATLAKOZOTT (2004-2007) TAGÁLLAMAIBAN

PINTÉR ÁKOS¹

1. BEVEZETÉS

Napjainkban a közlekedés ágazatai közül a légi közlekedés fejlődik a legdinamikusabban, ami nem véletlen, hiszen a globalizálódó gazdasági ágazatok megkövetelik a gyors, korszerű személy- és áruszállítást. A légi utasforgalmat tekintve az üzleti célt szolgáló- és a turizmusra irányuló repülés szerepe a döntő. Utazásaikhoz az üzletemberek sűrűn igénybe veszik a repülőgépeket, amennyiben más országokkal, távoli városokkal állnak üzleti kapcsolatban. A távoli kontinensek, tájak üdülés céljából történő megközelítése csak megfelelő légi közlekedési rendszerrel bonyolítható le gyorsan. Az egész Földre értelmezett, 2008-ban regisztrált 922 millió fős összes turistaérkezési adatból, a légi közlekedés egyértelműen dominál 52%-os részesedésével, melyet a közút követ 39%-kal (UNWTO, 2009). A gazdasági fejlettség és a közlekedés színvonala között többnyire szoros összefüggés állapítható meg. A légi közlekedés színvonala, sűrűsége szempontjából Európa országai között jelentősek az eltérések.

Az 1980-as évek végén Kelet-, Közép-Európa országainak többségében gazdasági-politikai átalakulás ment végbe, ami természetesen a légi közlekedést is jelentősen érintette. Fenti apropóból kiindulva a tanulmány olyan európai posztszocialista országok légi személyközlekedésére koncentrált, melyek a közelmúltban váltak az Európai Unió részévé. A dolgozat a tanulmányozott 10 ország mintegy 60 regionális repülőterét, azok légi utasforgalmának közelmúltbeli változásait igyekszik bemutatni, felhasználva az egyes repülőterek adatait. A vizsgált régió lehatárolása, részekre bontása az alábbiak szerint alakult:

- *Balti-országok:* Észtország, Lettország, Litvánia
- *Visegrádi-országok:* Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország
- *Volt jugoszláv- és más balkáni országok:* Szlovénia, Románia, Bulgária

A tanulmányozott országok népsűrűségük alapján két eltérő kategóriába sorolhatók. A Baltikum országai a ritkán lakott területek közé tartoznak, míg a többi állam közepes népsűrűségű. Ezek alapján érdemes összevetni az országokat regionális repülőterekkel való ellátottságuk alapján. Ezt hivatott bemutatni az *1. táblázat* és az *1. ábra*.

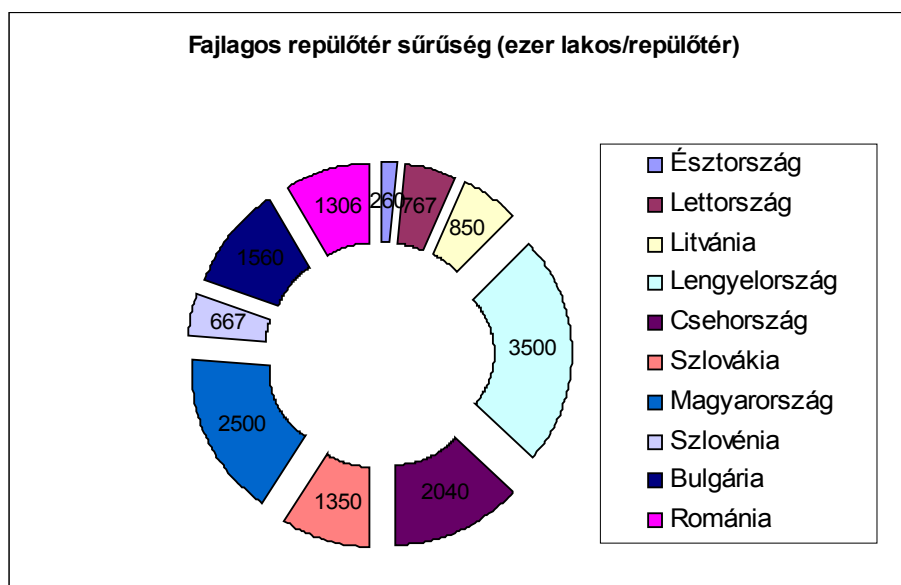
¹ PhD-hallgató, PTE TTK Földtudományok Doktori Iskola

1. táblázat. A vizsgált országok fontosabb adatai és regionális repülőterekkel való fajlagos ellátottságuk

Ország	Terület (km ²)	Népesség (millió fő)	Népsűrűség (fő/km ²)	Regionális repülőterek száma (db)	Fajlagos repülőtér sűrűség területre vetítve (km ² terület/repülőtér)	Fajlagos repülőtér sűrűség népességszámra vetítve (ezer lakos/repülőtér)
Észtország	45227	1,3	28,7	5	9045	260
Lettország	64589	2,3	35,6	3	21530	767
Litvánia	65200	3,4	52,1	4	16300	850
Lengyelország	312685	38,5	123,1	11	28426	3500
Csehország	78866	10,2	129,3	5	15773	2040
Szlovákia	48845	5,4	110,5	4	12211	1350
Magyarország	93036	10,0	108,5	4	23259	2500
Szlovénia	20273	2,0	98,6	3	6758	667
Bulgária	110910	7,8	70,3	5	22182	1560
Románia	237500	22,2	93,5	17	13971	1306

Forrás: Statisztikai alapadatok, illetve a szerző számításai

1. ábra. A vizsgált országok fajlagos repülőtér sűrűsége népességszámra vetítve

Forrás: Internetes honlapok adataiból készítette a szerző

A légi utasok számának alakulását tekintve valamennyi vizsgált ország esetében a közelmúltban – a vizsgált időszak a statisztikai adatok híján a 2009-es gazdasági válság negatív hatásait még nem elemzi – jelentős forgalomnövekedés volt tapasztalható. A legtöbb esetben a fővárosok frekvenciált országokon belüli helyzete a forgalmi adatokban is megmutatkozik. Ez alól kivételt képez Lengyelország és Bulgária fővárosi repülőterének alacsonyabb országokon belüli részaránya. Utóbbi országokban a vidéki repülőterek súlyának növekedése markáns volt az elmúlt esztendőben.

2. táblázat. A vizsgált országok és fővárosaik légi személyforgalmának változásai a 2005-2008. évek közötti időszakban

Ország	Légi utasforgalom (ezer fő)		Forgalom-növekedés aránya (%)	Ebből fővárosi repülőtér aránya (%)		Változás aránya (%)
	2005	2008		2005	2008	
Észtország	1 433	1 840	22,0	97,8	98,4	0,6
Lettország	1 880	3 722	49,5	99,9	99,1	-0,8
Litvánia	1 471	2 559	42,5	88,4	80,0	-8,4
Lengyelország	11 553	20 709	44,2	61,2	45,5	-15,7
Csehország	11 446	13 653	16,2	94,2	92,5	-1,7
Szlovákia	1 619	2 878	43,8	81,9	77,1	-4,8
Magyarország	7 995	8 604	7,1	99,2	98,1	-1,1
Szlovénia	1 277	1 705	25,1	95,5	98,1	2,6
Bulgária	4 952	6 631	25,3	37,8	48,7	10,9
Románia	4 551	9 330	51,2	75,1	73,2	-1,9

Forrás: A repülőterek honlap adataiból szerző számításai

2. A BALTIKUM ORSZÁGAINAK LÉGI SZEMÉLYKÖZLEKEDÉSI JELLEMZŐI

A térség három kis területű állama a volt Szovjetunió legnyugatibb részén helyezkedik el. A Szovjetunió 1991-ben bekövetkezett felbomlásakor Észtország, Lettország és Litvánia a teljes függetlenséget választotta, mely döntéssel tényleges önállóságra törekedve „arccal a Nyugat felé” fordultak. A három ország közlekedési földrajzi helyzete kelet-európai viszonylatban kedvező, amennyiben hosszabb tengeri kijáráttal rendelkeznek a Balti-tengeren, a szárazföldi közlekedésüket pedig

megkönnyíti a síkságokból és alacsony dombságokból álló nem túl mozgalmas felszínük. Éghajlati adottságaik, területi kiterjedésük mérete, gazdasági fejlettségbeli közös vonásaik együttesen alakítják légi közlekedésük fő jellemzőit.

A Rigai- és a Finn-öbölhöz egyaránt kapcsolódó, a térség legritkább népsűrűségű állama, **Észtország** területe horizontálisan a legtagoltabb. A keleti-tengeri két nagyobb, Hiiumaa és Saaremaa, valamint további néhány kisebb sziget az országhoz tartozik. E természeti adottság eleve nehezíti a kontinens és a szigetek közötti kapcsolatot. Az állam területén egy nagy nemzetközi repülőtér és négy regionális jelentőségű „fél nemzetközi” légikikötő működik. Hiiumaa szigetén épült meg *Kärdla*, Saaremaa-n pedig *Kuressaare* repülőtere. Rajtuk kívül még a szárazföldi *Pärnu* és *Tartu* repülőtérét sorolhatjuk az utóbbi kategóriába. Az említett repülőtereket mindössze 1-2 légitársaság kisebb repülőgépei használják, s egyenként legfeljebb két országgal, illetve várossal állnak légi összeköttetésben. A főváros Tallinn repülőtérén kívül Stockholm és Riga alkotja a célállomások rövid sorát. Az említett repülőterek inkább kényelmi szempontból – például a szigetek gyorsabb megközelítése okán – szolgálják a régiót. Utaslétszámuk lényegében évek óta változatlan és nem haladja meg az évi 5-15 ezer főt. Észtország nemzetközi repülőtere a főváros, *Tallinn* közelében működik. 2008-ban a repülőtérrel 23 légitársaság 17 európai ország 23 városának elérését tette lehetővé repülőgépekkel. Néhány nyugat-, és dél-európai desztináció kivételével a forgalom legnagyobb része a skandináv országokkal és Kelet-Európával bonyolódik le. A 2008-ban 1,8 millió utast számláló Tallinn légi közlekedésének töretlen fejlődésére utal, hogy repülőtérén 2000-ben a mai forgalom mindössze harmadát regisztráltak. Tallinn a Baltikum műemlékekben leggazdagabb városa és még mindig egységes arculatú, középkori Hanza-város hangulatú belvárosa sok külföldi turistát vonz. A város közel 40%-os orosz kisebbsége anyaországának távolabbi régióiba repülőgéppel közlekedik.

Lettország légi közlekedése egyfelől hasonlít Észtországra, amennyiben a főváros repülőtérének tekintélyes súlyát vesszük az összehasonlítás alapjának; eszerint mindkét országban az összes utaslétszámból 95% feletti a főváros részesedése. A légi személyforgalmat három repülőtér bonyolítja. Közülük a tengerparti *Ventspils* légikikötője a legkisebb, mely mindössze Rigával van légi kapcsolatban. A másik vidéki repülőtér – a szintén tengerparti – *Liepāja* város közelében működik. Ennek a repülőtérnek az utasforgalma az elmúlt években sokszorosára növekedett – 2005-ben másfélszer, 2007-ben 32 ezer utast regisztráltak! Jelenleg négy ország, négy városába közlekednek innét az utasszállító repülőgépek, melyek közül a moszkvai járat emelhető ki. A főváros, *Riga* repülőtere az egész Baltikum legfontosabb légi desztinációja. A 800 ezer lakosú Riga kiemelkedő légi közlekedési hálózati szerepét jelzi, hogy nemcsak európai városokkal, hanem több észak-afrikai üdülőhellyel (pl. Sharm el-Sheikh), ázsiai várossal (pl. Dubai) is közvetlen összeköttetésben áll a nyári idényben. Emellett interkontinentális járatok is közlekednek Rigából Észak-Amerikába, közelebről New York metropoliszba. Még a szomszédos országok utasainak körében is Riga a legkedveltebb baltikumi desztináció. 2008-ban a repülőtér közel 3,7 milliós utasforgalmat bonyolított le, ami a 2005-ös

forgalom dupláját tette ki és a 2000. évi forgalom hatszorosát jelenti! Egyedül Rigában közel akkora utasforgalmat regisztráltak, mint a másik két balti fővárosban együttvéve. A forgalomnövekedés egyik fő gerjesztője a turizmus, amennyiben az utasok nagy része Dél-Európa melegnyarú üdülőhelyeit keresi fel. A Nyugat- és Közép-Európába irányuló forgalom nagyrészt üzleti és kulturális célokat szolgál. A hatalmas forgalomnövekedés miatt a lett kormány merész jövőbeni terveket kíván megvalósítani; a három terminálból álló repülőtérrel újabbal bővítené 2011-re, melynek következtében Riga később akár 20 millió utast is fogadhatna évente. Ez két és félszerese lenne Budapest 2009. évi forgalmának.

A Lettországgal nagyjából megegyező méretű, azonban annál jóval népesebb Litvánia légi közlekedésének szerkezete a korábban említett országokétól eltérő. Az országban négy nemzetközi minősítésű repülőtér működik. Közülük a leghosszabb futópályával rendelkező – 1990 előtt félelmetes hírű szovjet katonai – ma félig katonai *Siauliai* repülőtérét a NATO használja. A nemzetközi légi utasforgalmat a további három nemzetközi légikikötő is szolgálja. Mindhármuk éves forgalma meghaladja a 100 ezer főt. Közülük a főváros repülőtere a messze legforgalmasabb, az ország légi utasforgalmának 80%-val. Hasonlóság, hogy mindhárom nemzetközi repülőtérrel rendelkező város légi forgalma jelentősen növekedett az utóbbi években. A tengerparti *Palanga*ból 3 országba közlekednek légi járatok, melynek forgalma egyenletesen növekedve megduplázódott az ezredforduló óta. Még ennél is jelentősebb növekedést ért el a főváros, *Vilnius* repülőtere a közelmúltban. A jelenleg már több mint 2 millió utast kiszolgáló repülőtérrel 15 légitársaság 19 ország 20 városába szállítja az utasokat. A menetrendben döntően nyugat- és észak-európai desztinációk szerepelnek. A függetlenné válás előtt az utasforgalom még döntően keletre, a szovjet tagköztársaságok felé irányult. A dinamikus fejlődést mutatja, hogy az ezredfordulón még csupán félmillió utaslétszámot regisztráltak a repülőtéren. Az európai célpontokon kívül észak-afrikai üdülővárosok – Hurghada, Sharm el-Sheikh – is szerepelnek a menetrendben. A növekedés arányait tekintve az ország második legforgalmasabb repülőtere, *Kaunas* áll az élen. Litvánia második leghosszabb kifutópályájával rendelkező repülőtérén 2008-ban 410 ezer utast – 4 európai ország 7 városából – regisztráltak, ami a 3 évvel korábbi érték több mint ötszörösét teszi ki! A menetrendben olyan brit és német városok is szerepelnek, melyekből a főváros repülőterére nem szállítanak utasokat. Nem lehetetlen, hogy Kaunas a tőle 100 km-en belül fekvő fővárosi légikikötő tehermentesítője lehet a jövőben. Természetesen felmerülhet az a kérdés is, hogy egymáshoz ilyen közel két nemzetközi repülőtér működtetése gazdaságos-e?

3. táblázat. A Baltikum jelentősebb forgalmú repülőtereinek adatai

Repülőtér	Ország	Futópálya hossza (méter)	Utasszám adatok (ezer fő)			Elérhető országok száma	Elérhető városok száma
			2008	2005	2000	2008	2008
Tallinn	Észtország	3 070	1 811	1 401	559	17	23
Riga	Lettország	3 200	3 690	1 878	574	34	71
Vilnius	Litvánia	2 515	2 048	1 300	530	19	20
Kaunas	Litvánia	3 250	410	77	19	4	7
Palanga	Litvánia	2 280	101	94	45	3	3

Megjegyzés: A táblázatban szereplő valamennyi repülőtér futópályája szilárd burkolatú

Forrás: A repülőterek honlap adataiból összeállította a szerző

4. A VISEGRÁDI ORSZÁGOK LÉGI UTASSZÁMÁNAK ALAKULÁSA, JELLEMZŐI

Kelet-Közép-Európa négy olyan országa tartozik e csoportba, amely a rendszerváltozás után 1993-ban Visegrádon ugyan együttműködési szerződést írt alá, azonban a kapcsolat inkább csak formális maradt, s a kooperációban jelentős gazdasági erősödés nem következett be, az államok még csak a „kvázi integráció” szintjéig sem jutottak el (ERDŐSI F. 2007). Nyugat-Európa viszonylagos közelségének és főként fejlettebb gazdaságuknak köszönhetően a visegrádi országok légi közlekedésének fajlagos méretei a legtöbb szempontból megelőzik a kelet-európai államokét.

A térség országai közül a legjelentősebb légi személyforgalmat **Lengyelország** bonyolítja le. A hatalmas utasszám növekedést produkáló ország nemzetközi repülőterein az ezredfordulón összességében nem egész 6 millió utast regisztráltak. Ez a szám 2005-re majdnem megkétszereződve megközelítette a 11,5 milliót, 2008-ra pedig meghaladta a 20 millió főt! A nagy utasszám növekedésben nem elhanyagolható a turizmus szerepe; Lengyelországot 2007-ben 15 millió (17. hely a világon), 2008-ban 12,9 millió turista kereste fel (UNWTO, 2008, 2009).

Az ország légi személyközlekedése a legdecentralizáltabb a térségben, a több nagyvárosában működő, minimum középkategóriás repülőterének köszönhetően. Annak ellenére, hogy 2008-ban a varsói mellett további öt – sorrendben Krakkó, Katowice, Gdansk, Wrocław és Poznan – légi utasszámát egyaránt meghaladta a milliós értéket, mégis a főváros bonyolítja le az ország légi személyforgalmának 48%-át. Azonban a vidéki repülőterek felzárkózását mutatja, hogy ez az arány 2005-

ben még közel kétharmados, 62%-os volt Varsó javára – ekkor a vidéki repülőterek közül csak két-
tő; Krakkó és Katowice forgalma érte el a milliós utas számot. Egyes vidéki repülőtereknek az el-
múlt esztendőben bekövetkezett markáns forgalomnövekedését magyarázza, hogy nagyobb távol-
ságra fekszenek a fővárostól, azonban a többi nagyváros utasforgalma is jelentősen növekedett a
közelmúltban.

A 100 ezer főnél nagyobb légi személyforgalmú légikikötők közül négy vidéki nemzetközi re-
pülőter 2008-as adatai közel állnak egymáshoz. *Szczecin* közepes légi forgalma – 302 ezer fő – határ-
széli helyzetével, Berlin relatív közelségével, illetve azzal magyarázható, hogy közlekedésében a ten-
geri hajózás játssza az elsődleges szerepet. A Varsóhoz alig több mint 100 kilométerre fekvő, mint-
egy 900 ezer lakosú *Lódź* repülőterén az utóbbi években indult meg a légi személyközlekedés. A je-
lentős könnyűipari központként ismert nagyváros repülőterének légi forgalma még mindig karcsú-
nak tűnik - 2008-ban 312 ezer utas –, azonban, ha a 2005-ös 18 ezres adatát nézzük, akkor ez közel
húszszoros növekedést jelent, s e téren egyedülálló az országban. Varsó közelsége ellenére *Bydgoszcz*
légikikötője 2005 óta forgalmát meghétszerezve 280 ezerre emelkedett. *Rzeszów* légi forgalma is
gyorsan növekszik; a 2008-ra 300 ezer főt meghaladó utaslétszáma a három évvel korábbi adatok
triplája. Kiemelendő a városból a New Yorkba közlekedő interkontinentális járata!

A következő kategóriába tartozó két vidéki nagyváros légikikötőjének utasforgalma már 1 mil-
lió fő feletti, s köztük több hasonlóság figyelhető meg az elmúlt években. Mind *Poznań* (2008-ban
1,27 milliós forgalom, 19 európai várossal összeköttetés), mind pedig *Wrocław* (1,48 millió utas 27
európai városba) az elmúlt 3 évben megtriplázta légi személyforgalmát. A másik hasonlóság a két
város között a légi menetrendjükben található járatok irányában érhető tetten: a Brit-szigetek szá-
mos városával és több német desztinációval való jelentős kapcsolatuk alapján. Okként a külföldön
dolgozó lengyel vendégmunkások számának ugrásszerű növekedése említhető. Az ország negyedik
legforgalmasabb repülőtere a Balti-tenger partján fekvő kikötőváros, *Gdansk* határában üzemel. A
„Három Város” repülőterének dinamikus növekedését mutatja a 2008. évi 1,9 milliós légi utasfor-
galma, ami a 2005-ös esztendő háromszorosát, a 2000-es év több mint hétszerezését teszi ki. A
Gdanskból repülő főként észak- és nyugat-európai desztinációkat preferáló 13 légitársaság gépei 30
városba közlekednek, közülük a német és brit városok kiemelkedő arányukkal tűnnek ki. *Katowice*
repülőterének forgalma az elmúlt évtizedben szintén jelentősen növekedve (2000-ben 168 ezer,
2005-ben 622 ezer fő) az elmúlt évben meghaladta a 2,4 millió légi utast. A nagy utaslétszám a von-
záskörzet kiterjedését tekintve talán nem meglepő. A gazdasági szerkezetváltás és a lakosságszám
adatok arról tanúskodnak, hogy az egykoron „szébb napokat látott” nehézipari jellegű Felső-Szilézia
iparvidék a foglalkozási szerkezet modernizálódása óta is az ország legnagyobb népességtömörülése
(kb. 5 millió fő); Katowice agglomerációjának népessége is jelentősen meghaladja a főváros népes-
ségét, s eléri a 2,5 millió főt. A munka nélkül maradt, vagy nagyobb keresetre vágó emberek töme-
gesen vállalnak munkát Nyugat-Európában, nem kevesen még Írországban is. Lengyelország legje-

lentősebb vidéki repülőtere *Krakko* közelében működik. A mára 800 ezer fős népességszámot elérő város az ország egyik legjelentősebb urbánus térsége. Történelmi múltja, híres egyeteme, kutatóbázisa méltán ad nemzetközi rangot a neves kulturális központnak. Krakko repülőterei forgalomnövekedésének az a körülmény is kedvezett, hogy a szomszédos országokban – Szlovákiában, Csehországban – nem működnek gyorsan elérhető és jelentős közlekedési kínálatokat nyújtó repülőterek (ERDŐSI F. 2007). Belföldi forgalom tekintetében a fővárostól való nagyobb távolsága is indokolja repülőterének jelentőségét. 2008-ban 2,9 milliós utasforgalmának nagy része Nyugat-Európa városai irányult (2005-ben 23, 2008-ban már 33 desztináció, legjelentősebb London), de a repülőteret használó 20 légitársaság egyike Észak-Amerikába is közlekedtet járatokat, Chicagóba és New Yorkba.

Az említett vidéki repülőterek gyors fejlődése ellenére a Lengyelországba irányuló légi személyforgalomnak csaknem a fele *Varsó* nemzetközi repülőterén – Frédéric Chopin – realizálódik. Jelenleg 10 hazai város légi elérhetőségén kívül a gyorsan bővülő menetrendjében távoli desztinációk is – Kelet-Ázsia, Amerika – szerepelnek. A 2008-ban 43 ország 40 légitársasága által légi személyforgalomra használt varsói repülőteréről 4 kontinens 93 városa érhető el közvetlenül. Összehasonlításként, amíg 2005-ben a repülőtér mintegy 7 milliós forgalma 1 millióval elmaradt Budapest-Ferihegy forgalmától, addig 2008-ban körülbelül ugyanennyivel meghaladta azt és elérte a 9,4 milliós számot. Ezzel a „visegrádi fővárosok” közül a 3 év alatt Pozsony (40%) után a legnagyobb fejlődést érte el, 25%-os növekedési aránnyal. Azonban a két repülőtér mérete alapján nem sorolható egy kategóriába, tekintettel arra, hogy a varsói repülőtér közel ötször nagyobb forgalmú.

Az 1993-ban két részre szakadt Csehszlovákia nyugati felén található a gazdaságilag fejlettebb **Csehország**. A Magyarországnál valamivel népesebb, annál kisebb területű államban a regisztrált 74 légitársaság közül hatnak van nemzetközi állandó repülőterei státusa. Közülük jelenleg öt repülőtér bonyolítja le az ország nemzetközi légi személyforgalmát. Két kisebb vidéki nemzetközi repülőterének légi személyforgalma csekély. A híres fürdőváros *Karlovy Vary* 2008-ban 3 várossal légi kapcsolatot tartva 81 ezer utast számlált, 2000-ben még csak ennek negyedrészt, míg *Pardubice* 87 ezres forgalma – egyetlen külföldi moszkvai desztinációval – 15-szörös növekedést jelentett az ezredfordulóhoz (6 ezer fő) képest. Az említett harmadlagos repülőterek jelentős forgalombővülése a jövőben kérdéses, több relatíve közelükben található fontos légi csomópont miatt. *Karlovy Vary* esetében Prága, Drezda, Lipcse-Halle, esetleg Nürnberg elszívó ereje számottevő, *Pardubice* számára pedig Prága, Brno és Wrocław jelentkezik konkurenciaként.

Az előzőekhez képest magasabb minőségi légi elérhetőséget jelent Ostrava és Brno városa. Az ország keleti csücskében elhelyezkedő *Ostrava* 350 ezer légi utast számláló közepkategóriás repülőtere – ez a 2000. évi érték triplája – igen jelentős forgalmú, a nehézipar hanyatlása, valamint a közeli Krakko és Katowice repülőtereinek elszívó hatása ellenére. Néhány Nyugat-Európába irányuló menetrendszerű járata mellett az észak-afrikai charterek teszik ki utasforgalmának jelentős részét. Az

ország legforgalmasabb vidéki repülőtere, a légi utasforgalmát 2000 óta megötszöröző, immáron félmillió utast kiszolgáló *Bromo* esetében a charterek szerepe elsőrendű. A kereskedelméről, egyeteméről, nemzetközi vásáraitól, Moto GP versenypályájáról egyaránt elhíresült városból 2008-ban 11 ország 29 városa volt közvetlenül elérhető repülőgépekkel. Az elérhető célállomások közel fele (13) görög desztináció, emellett 4 tunéziai, 3 spanyol és 2 egyiptomi várossal fennálló kapcsolata mutatja nemzetközi légi, főként idegenforgalmi célú küldő repülőtér szerepét.

Nemcsak a visegrádi országok, hanem a teljes vizsgált terület legforgalmasabb repülőterével rendelkezik az 1,2 millió lakosú cseh főváros, *Prága* – Ruzyně 2008-ban 12,6 millió utassal, Európa 33. legforgalmasabb légikikötője –, ami Csehország összes légi személyszállításának 93%-a. A „száztoronyú város” az európai metropoliszok közül a turisták által egyik legkedveltebb desztináció – 2008-ban 4,1 millió turistával a Föld 18. leglátogatottabb városa volt (www.czechtourism.com). A kulturális központban egymást érik a nemzetközi művészeti, zenei rendezvények. A belvárosi nevezetességek viszonylag egyszerű elérhetősége, a szűk sikátorok kedveznek a romantikus gyalogos városnézésnek – „gyalogváros”. Prága méltán híres történelmi központját az UNESCO 1992-ben a Világörökség részének nyilvánította. A város kiemelkedő légi közlekedési hálózati szerepére és töretlen fejlődésére utal, hogy utasforgalma évről évre növekedve 2000 óta 2,5-szeresére emelkedett. A 46 légitársaság repülőgépei innét közvetlenül 4 kontinens, 50 országának 120 városába közlekednek. Európán belül a prágai repülőtérrel elérhető legtöbb célállomás Nagy-Britannia, Németország és Olaszország területére esik. Utas számokat tekintve kiemelkednek továbbá a görög és spanyol mediterrán üdülőhelyek is. Az öt légi úton megközelíthető közel-keleti desztináció mellett említést érdemel, hogy a koreai Szöul is közvetlenül elérhető Prágából repülőgépekkel. A hatalmas repülőteren új futópálya építését tervezik, azonban megvalósítása csúszik – talán 2014-re készül el – a repülőtér közelében élő lakosok zajemisszió miatti folytonos protestálásának okán. A tervek szerint ekkorra már remélhetőleg expressz vonatok szállíthatják folyamatosan az utasokat a belváros és a repülőtér között.

Az Európai Unióhoz szintén 2004-ben csatlakozott **Szlovákia** gazdasága szinte folyamatos növekedést mutat az ezredforduló óta. Az országban négy olyan közforgalmú polgári repülőtér működik, melyekről menetrendszerűen közlekednek utasszállító repülőgépek. Hasonlóság közöttük, hogy mindegyikük forgalmát tekintve folyamatos növekedés tapasztalható a közelmúlt adatai alapján. Legkisebb a *Zsolna* melletti, mindössze 1150 méteres szilárd burkolattal ellátott repülőtér, ahonnan csupán egyetlen légitársaság üzemeltet kisgépes forgalmat Prágába napi rendszerességgel. 2008-ban forgalma 12 ezer légi utas volt. Jelentősebb jövőbeni utas szám növekedésre csak egy kibővített futópályával számíthat, melyet már középkategóriás repülőgépek is képesek használni. Szlovákia jelentős idegenforgalmi vonzereje az Északnyugati-Kárpátok kristályos vonulata, a Magas-, és Alacsony-Tátra területe. A Magas-Tátrába érkező turisták számának – 2004-ben Szlovákiát összesen 1,4 millió látogató kereste fel (GYURICZA L. 2008.) – növekedését egy szerencsétlen természeti ka-

tasztrófa néhány évre lassította ugyan, de nem állította meg; 2004 novemberében a helyenként 170 km/óra feletti széllokések 50 km hosszan és 2,5 km szélességben letarolták a túlevelű erdő fáit. A terület elérhetősége légi úton egyre több városból lehetséges, köszönhetően *Poprád* repülőterének. A légikikötő fejlesztésében szerepet játszott az a tény is, hogy korábban Szlovákia kandidált téli olimpia rendezésére. S bár a pályázat nem lett győztes, a harmadrangú repülőtér fejlesztése sikeresnek mondható; a reptér polgári forgalma a 2005-ös 18 ezer főhöz képest 2008-ra megtriplázódott (58 ezer fő); a Poprádról légi úton elérhető desztinációk száma pedig nyolcra emelkedett, főként nyugat-európai városokkal bővülve. Szlovákia legforgalmasabb vidéki repülőtere *Kassa* határában üzemel. A félmillió évi utas számot 2008-ban meghaladó (591 ezer fő) repülőtér forgalmának legnagyobb részét a Bécsbe, Prágába és Pozsonyba közlekedő menetrend szerinti járatai teszik ki, emellett 10 charter légitársaság – főként mediterrán városokba közlekedve – is használja a légikikötőt a szezonális forgalomban. 2008-ban Szlovákia légi személyforgalmának háromnegyed részét a főváros, *Pozsony* repülőtere adta, 2,2 millió utast számlálva. Bár a főváros légi utasforgalmának részesevé a vidéki repülőterek fejlődésével csökkent ugyan az elmúlt néhány évben, azonban az még mindig kiemelkedő. A 2005 óta 40%-os forgalomnövekedést mutató M. R. Štefánik repülőtérrel elérhető 26 desztinációba közlekedő utasszállító gépek közel negyede brit városban landol, s az egyetlen Európán kívüli közvetlen célállomása pedig Tel-Aviv. Bécs-Schwechat hatalmas repülőterének közelsége komoly konkurenciát jelent Pozsonynak, ugyanis Bécs nagyságrendekkel komolyabb kínálattal bír, s ezért a szlovákok távolabbi desztinációkba történő utazásaikhoz gyakran igénybe veszik.

Magyarország légi személyközlekedése a főváros, Budapest-Ferihegy repülőtereinek szinte kizárólagos – 2008-ban 98%-os – forgalmi részesedésével egyedülálló a térségben. Bár Prága repülőterének aránya is kiemelkedő Csehországban (93%), azonban ott néhány vidéki repülőtér is több százéves utasforgalmat bonyolít. Magyarországon a többi vizsgált országgal ellentétben jelenleg nem működik jelentősebb belföldi légi utas forgalom. Az utóbbi időben voltak ugyan rá próbálkozások – például Debrecen és Budapest, vagy Sármellék és Debrecen vonatkozásában –, azonban ezek kereslet híján nem voltak kifizetődők, hamar megszűntek. A vidéki nemzetközi repülőterek utasforgalma igen csekély az országban. Nemzetközi vonatkozásban négy olyan repülőtér működik Magyarországon, amely 10 ezres évi utaslétszám feletti forgalmat bonyolított le az elmúlt esztendőben.

Győr-Pér nemzetközi regionális repülőtere elsősorban kereskedelmi funkciókat lát el, fejlesztése az AUDI magyarországi gyárának létrehozásával áll összefüggésben. A légi személyforgalom (2008-ban 13 ezer fő) döntő részét az Ingolstadtba közlekedő üzleti utazások, valamint charterjáratok utasai adják, Győr-Pérről a montenegroi Tivatba közlekednek időszakosan a repülőgépek. A repülőtér közel jövőbeni jelentős forgalomnövekedése nem várható, a közelben fekvő, illetve közúton gyorsan megközelíthető jelentős forgalmú repülőterek; Budapest, Pozsony, Bécs miatt. *Debrecen* repülő-

teréről 2008-ban 3 légitársaság gépei 43 ezer utast szállítottak 3 mediterrán üdülővárosba. 2009-ben már 5 városba közlekedtek a repülőgépek a nyári szezonban. Említést érdemel a 2009-ben nemzetközi szinten is remekül teljesítő Debrecen labdarúgócsapata, melynek szurkolóit több repülőgép közvetlenül szállította a svéd, észt, bolgár és egyéb európai helyszínekre, ezzel is növelve a repülőtér utasforgalmát. A romániai Nagyvárad repülőtere a határ közelében működik, mely Debrecenhez hasonló nagyságrendű forgalmat bonyolít, s annak nagy konkurenciát jelent. A sármelléki *FlyBalaton* repülőtér a 2008. évben érte el legjelentősebb utasforgalmát; ez évben 110 ezer utast szolgált ki. Legnépszerűbb a Londonba közlekedő járat volt, valamint a németországi Frankfurt desztináció. Azonban a repülőtéren jelenlévő diszkont légitársaságok – melyek közül a Ryanair szállította a legtöbb utast – többsége kivonult az év végére, emiatt a 2009. évre a forgalom a tizedére esett vissza (ez a 2000. év szintjének felel meg). Ahhoz, hogy 2009-ben egyáltalán üzemelhetett a repülőtér, a környék jelentős idegenforgalmat generáló településeinek komoly anyagi összefogására volt szükség. A Sávoly mellett épülő, s a tervek szerint 2010 őszére elkészülő Moto GP versenypálya jó marketing esetén segíthet a jövőben Sármellék légi forgalmának növekedésében.

Bár az elmúlt években a visegrádi fővárosok közül *Budapest-Ferihegy* repülőterének forgalma növekedett a leglassúbb ütemben, azonban a 2008-ban 4 kontinens 41 országának 73 városát felfűző 8,4 millió légi utast számláló forgalma Prága és Varsó után a harmadik helyen áll. A főváros az ország legjelentősebb turisztikai vonzereje; évente megrendezésre kerülő nemzetközi vásárai, fesztiváljai, kulturális rendezvényei egész esztendőn át Budapestre csábítják a turistákat. 2005 szeptember óta a Ferihegy „1” Terminál kizárólag a diszkont légitársaságokkal repülő utasokat szolgálja ki. A „2A” Terminál 2008 óta a schengeni egyezményt alkalmazó országok gépeit fogadja, a „2B” pedig a Schengenen kívüli desztinációkra összpontosít. Budapest repülőtere Európa legtöbb fővárosával, közel- és távol-keleti városokkal, észak-afrikai és néhány amerikai légikikötővel egyaránt közvetlen légi kapcsolatban áll. Németországgal legerősebb a légi összeköttetés, – ez tíz város közvetlen elérhetőségét jelenti – ami a két ország közötti gazdasági kapcsolatoknak is köszönhető. Észak-Amerika közvetlen légi elérhetősége New-York és Toronto városaival lehetséges; utóbbiak esetében a kivándorolt családok rokonlátogatási célokból történő – „honvágyturizmus”, „gyökérkereső turizmus” (CSAPÓ J. 2009) – utazásai is megjelennek a forgalmi adatokban. Az alábbi táblázat a Visegrádi-országok azon repülőtereiről közöl információkat, melyek a legjelentősebb légi utas forgalmat mutatták a közelmúltban.

4. táblázat. A Visegrádi országok jelentősebb repülőtereinek adatai

Repülőtér	Ország	Futópálya hossza (méter)	Utasszállítási adatok (ezer fő)			Elérhető országok száma	Elérhető városok száma
			2008	2005	2000	2008	2008
Varsó	Lengyelország	3 690	9 437	7 071	4 325	43	93
Gdansk	Lengyelország	2 800	1 954	672	270	11	30
Katowice	Lengyelország	2 800	2 426	1 092	168	15	30
Krakkó	Lengyelország	2 550	2 923	1 586	517	16	33
Lódz	Lengyelország	2 500	312	18	0,8	6	9
Poznan	Lengyelország	2 504	1 274	418	228	10	19
Wroclaw	Lengyelország	2 500	1 486	465	211	12	27
Szczecin	Lengyelország	2 500	302	102		4	6
Bydgoszcz	Lengyelország	2 500	280	38		4	6
Rzeszów	Lengyelország	3 200	315	91		5	9
Prága	Csehország	3 715	12 630	10 777	5 553	50	120
Brno	Csehország	2 650	506	315	112	11	29
Ostrava	Csehország	3 500	350	266	115	6	8
Pozsony	Szlovákia	3 190	2 218	1 326	283	13	24
Kassa	Szlovákia	3 100	591	270	126	7	8
Budapest	Magyarország	3 707	8 443	7 933	6 392	41	73

Megjegyzés: A táblázatban szereplő valamennyi repülőtér futópályája szilárd burkolatú

Forrás: A repülőterek honlap adataiból összeállította a szerző

5. VOLT JUGOSZLÁV- ÉS MÁS BALKÁNI ORSZÁGOK LÉGI SZEMÉLYKÖZLEKEDÉSÉNEK VÁLTOZÁSAI

Az Európai Unió újonnan csatlakozott országai közül az alábbi három állam tartozik ebbe az egységbe. Szlovénia – a jugoszláv utódállamok közül máig egyedüli EU tag – 2004-ben, Bulgária és Románia pedig 2007-ben vált a közösség tagjává. A három ország földrajzi helyzetében hasonlóságok figyelhetők meg, tekintettel arra, hogy a turizmus szempontjából frekvenciált tengerparti régiók, illetve magashegységi területek egyaránt megtalálhatók területükön. A gazdasági fejlettség-, az államterületek méretbeli különbségei azonban a légi közlekedési ágazat sajátosságaiban is megmutatkoznak.

A kétmillió lakosú **Szlovénia** gyors gazdasági fejlődésében a turizmus meghatározó szerepet játszik; az ország a hegyvonulatok turisztikailag jó kihasználása mellett rövid, de annál szebb és kulturáltan kiépített tengerparttal is rendelkezik. 2005-ben az országba közel 1,5 millió turista látogatott (GYURICZA L. 2008.). A légi közlekedést tekintve az állam kis területe miatt belföldi repülőtér hálózat kialakítása nem vált szükségessé. *Portorož* tengerparti repülőtér csekély nemzetközi forgalmát alkalmi charterek valamint üzleti magángépes utazások teszik ki. Szlovénia második legnépesebb városának, *Maribornak* a légi forgalmában is a charterek játsszák a vezető szerepet, azonban repülőterén 2007-ben mindössze 32 ezer főt regisztráltak. A Szlovéniába menetrendszerű légi járatokkal érkező látogatók *Ljubljana* nemzetközi repülőterén landolnak. 2008-ban 21 ország 24 városába közlekedtek a 8 légitársaság utasszállító repülőgépei, összesen 1,6 millió utast szállítva. Ljubljana menetrendjében ekkor az európai desztinációkon kívül észak-afrikai üdülővárosok is szerepeltek.

Bulgária felszíne meglehetősen változatos; tekintettel arra, hogy kontinentális éghajlatú síksággal, magashegységekkel, mediterrán területekkel, hosszú fekete-tengeri kijáráttal egyaránt rendelkezik. A kedvező közlekedésföldrajzi helyzetű, azonban mindmáig komoly gazdasági problémákkal küzdő ország életében kiemelkedő szerep jut a turizmusnak; 2007-ben a Bulgáriába érkező 5,2 millió turistával e tekintetben a Föld országai között a 39. helyen állt (UNWTO, 2009). A légi személyforgalmat tekintve az országban 5 nemzetközi repülőtér működik.

Közülük *Gorna Orjabovica* légikikötője csak cargo funkciókat lát el, személyforgalma teljesen elenyésző; a 2007. évben nem érte el az ezer főt sem. *Plodiv* repülőterének elsősorban belföldi jelentősége van. Burgasszal állandó légi összeköttetésben áll, valamint repülőteréről időszakosan charter gépekkel brit városok érhetők el légi úton. Bulgária légi személyforgalma szinte teljes egészében a fővárosban és két jelentős tengerparti üdülővárosában összpontosul. A 2008. évben Várna közel másfél milliós – 2005 óta 30%-os növekedés –, valamint Burgasz majd kétmillió utasforgalma együttesen meghaladta a Szófia termináljaiban megforduló – 3,2 millió fő – utasok számát. Mindkét tengerparti nagyváros – Szófia állandó légi elérhetősége mellett – döntően szezonális charter járatainak köszönheti kiemelkedő légi forgalmát. A repülőterek honlap adatai alapján 2008-ban Várna 64, Burgasz pedig nem kevesebb, mint 107 várossal tartott fenn légi kapcsolatot. *Várna* repülőterének menetrendjében a németországi desztinációk túlsúlya szignifikáns; a 2008. évben szezonálisan 19 német városból közlekedtek ide nyáron charter járatok. Nyugat-Európa érdeklődése nagyfokú a fekete-tengeri üdülőváros iránt; Franciaország és Nagy-Britannia egyaránt 5-5 nemzetközi repülőteréről közlekednek légi repülőjáratok Várnába. *Burgasz* nemzetközi repülőtere még forgalmasabb a nyári szezonban; az utasokat küldő városok számának aránya szerint első helyen Nagy-Britannia és Németország (19-19 desztináció) együttesen áll, majd pedig a sorban észak-európai országok városai következnek: Svédország (13), Norvégia (6), Finnország (4) és Dánia (4). Észak- és Nyugat-Európából a két város iránti érdeklődés nem véletlen, tekintettel arra, hogy ott a hűvösebb éghajlat következtében a Balti- és Északi-tengerek vize csak ritkán alkalmas fürdőzésre. Míg a tengerparti üdü-

lővárosok a szezonálisan közlekedő chartereknek köszönhetik jelentős forgalmukat, addig a főváros, *Szófia* nemzetközi repülőterén az állandó, menetrendszerinti utasszállító repülőgépek túlsúlya érzékelhető. A légi utasforgalom az 1993. és 2000. év között nem változott lényegesen – 1,1 milliós utaslétszámot produkálva –, az ezredforduló óta azonban a triplájára emelkedett. Főként a 2005-2008. év közötti 42%-os növekedés figyelemre méltó. Ebben az ország gazdasági fejlődése mellett a repülőterén megvalósult új beruházások egyaránt jelentős szerepet játszottak. A Szófiából jelenleg légi úton elérhető 30 ország mintegy 60 városa – melyek között brit, német és spanyol célállomások szerepelnek a legnagyobb számban – Európán kívül észak-afrikai, közel-keleti és távol-keleti térségek közvetlen elérhetőségét is lehetővé teszi.

Románia légi közlekedése az egész vizsgált régiót tekintve a közelmúltban a legdinamikusabb növekedést érte el. Az ország teljes légi utasforgalma a 2005-2008. évek közötti időszakban megduplázódott (4,5 millióról 9,3 millió főre). Románia közforgalmú repülőterekkel való ellátottsága a legjobb az egész térségben. Területén 17 olyan szilárd burkolatú futópályával ellátott repülőtér működik, amely a belföldi légi személyközlekedésbe bekapcsolódott, s ezek mintegy feléről menetrend szerinti járatok külföldre is közlekednek. A repülőterek földrajzi megoszlása meglehetősen egyenletes, így az ország területének 80%-ról 100 km-en belül elérhető valamelyik (ERDŐSI F. 2007). A repülőterek mindegyikének legalább 1800 méter hosszú szilárd burkolatú futópályája van – 3 közülük a legnagyobb utasszállító gépek manőverezésére is alkalmas 3500 m-es hosszúsággal bír –, aminek következtében rajtuk minimum közepkategóriás repülőgépek mozgásaira lehetőség nyílik. A romániai repülőtereket légi utasforgalmi súlyuk alapján csoportosítva a következő összefüggések tehetők.

2008-ban a legkisebb utasforgalmat számláló repülőterek közül *Karánsebes*, *Craiova*, *Szatmárnémeti*, *Nagybánya* és *Tulcea* légikikötőjének utaslétszáma egyenként nem érte el a 25 ezres értéket. Ekkor a negyedszázvezres utas számot éppen meghaladta – a 2000. év óta forgalmát megötszöröző – *Suceava* repülőterének légi személyforgalma.

A 100 ezres légi utasforgalom alatt teljesítő romániai repülőterek száma három. Jelentősebb célállomássá nőtte ki magát az utóbbi években a 2006. év óta forgalmát megnégyszerező, 2008-ban 47 ezer utast számláló *Marosvásárbely* repülőtere. A légikikötő új terminálját 2005-ben adták át, s 4 elérhető desztinációja között Budapestet is ott találjuk. A rokonlátogatások, a közös nyelv összekapcsoló ereje megmutatkozik a légi utasok számának dinamikus növekedésében. A magyar határ közelében található *Nagyvárad* repülőterének utaslétszáma épp meghaladta a félszáz-ezret a 2008. esztendőben, ez az érték 2006-ban még csak közel 29 ezer fő volt. A repülőtérrel légi úton elérhető 16 város közül az idegenforgalom és a jelentős külkereskedelmi kapcsolatok mellett a nyelvrokonság – az olasz és a román is újlatin nyelv – is szerepet játszik az olaszországi célállomások (9) túlsúlyában. Romániában a vidéki nemzetközi repülőterek közül *Konstanca* légikikötőjének jelentősége csökkent legnagyobb mértékben az elmúlt évtizedek alatt. A tengerparti város a 2008. évben csupán 80 ezres utasforgalmat számlálva állandó légi kapcsolatot mindössze néhány hazai és olasz várossal tartott, s

90%-ban charterforgalomra volt berendezkedve. Ez az 1979. évi 779 ezres rekord méretű utaslét-számának ma alig több mint tizedrészét teszi ki mindössze! Az utasforgalom drasztikus csökkenésének több indítéka van. Egyfelől Konstancából a belföldi szárazföldi közlekedés – vasút és közút – javulása következtében a román főváros elérhetősége meggyorsult. Másrészt a repülőtér 1999 óta fontos amerikai légi katonai támaszpontként is funkcionál. Ezen kívül a két jelentős fekete-tengeri bolgár üdülőváros, Várna és Burgasz idegenforgalmának ugrásszerű növekedése sem javította a „Román Riviéra” központja, Konstanca légi forgalmának fejlődését.

A százezres évi légi utas számot kismértékben meghaladó 4 romániai repülőtér közül *Arad* légikikötője fejlődött a legdinamikusabban a közelmúltban. A belföldi légi forgalomban Bukaresttel kapcsolatban álló repülőtéren inkább a külföldi charterforgalom növekedése figyelemre méltó. A 2008. évben 130 ezer légi utas vette igénybe a repülőtér szolgáltatásait; ez a 2005-ös 4 ezres számot alig meghaladó utasforgalomhoz képest ugrásszerű növekedés. Az ilyen mértékű fejlődést nem magyarázza, hogy Aradtól nem esnek távol olyan magyar megyeszékhelyek – Szeged, Békéscsaba – melyek nem rendelkeznek nemzetközi repülőtérrel, s utóbbiak vonzáskörzetének légi úton is közlekedő népessége növelheti Arad forgalmát. Emellett a lényegesen nagyobb forgalmú temesvári repülőtér a várostól mindössze 60 km-re található, s nagy konkurenciát jelent. A moldvai országrészben két jelentősebb forgalmú repülőtér – Bacău és Iasi – utasforgalmának növekedése hasonlóképpen alakult az elmúlt néhány évben. A 2005-ben egyaránt 42 ezer utast kiszolgáló repülőterek közül *Iasi* esetében a belföldi járatok dominálnak; légikikötőjének forgalma 2008-ban 146 ezerre emelkedett. A nagyobb távolság indokolja Temesvár és Bukarest célállomásokkal való jelentősebb légi forgalmát. A repülőtérrel légi úton elérhető külföldi desztinációk közül Bécs és Budapest emelhető ki. *Bacău* repülőterén a légi forgalom 2008-ban 114 ezerre növekedett. Forgalmának túlnyomó részét a nemzetközi menetrend szerinti járatokat igénybe vevő utasok teszik ki; a 8 elérhető légi desztinációjának fele olaszországi város. Az Erdélyi-medencében elhelyezkedő *Nagyszeben* fontos gazdasági centrum. Repülőterén a folyamatosan növekvő forgalmának köszönhetően 2008-ban már 165 ezer utast regisztráltak. Ez a 2005-ös esztendőhöz képest közel 40%-os emelkedést jelent, s a kiszolgált utasok számának tekintetében a vidéki repülőterek közül Nagyszeben már a harmadik helyen áll az országban.

Románia második legforgalmasabb vidéki légikikötője „Erdély fővárosa”, *Kolozsvár* mellett üzemel. A kulturális rendezvényeiről, felsőoktatási intézményeiről híres nagyváros nemzetközi repülőterének köszönhetően egyre jobban bekapcsolódik Közép-, Kelet-Európa kulturális életébe. Kolozsvár légi utasforgalma markáns növekedésen van túl az ezredforduló óta; repülőterén 2000-ben 83 ezer, 2005-ben 202 ezer, 2008-ban 752 ezer légi utast regisztráltak. Kolozsvár repülőterének 33 várost felfűző légi menetrendjében a budapesti desztináció mellett olasz, német és spanyol városok túlsúlya szerepel, charter járatokkal azonban Észak-Afrika egyes országainak – Tunézia és Egyiptom – üdülővárosai is elérhetővé váltak. Ha nem is ekkora mértékben, de jelentősen növekedett *Te-*

mesvár repülőtérének személyforgalma is. A 2005. évi utasforgalmát közel 40%-kal meghaladva, 2008-ra az egymillió utaslétszámot megközelítve, Temesvár ma egyértelműen a legforgalmasabb vidéki repülőtér Romániában. Az ugrásszerű növekedést elsősorban a nemzetközi légi forgalmának fejlődése okozta, amelyet leginkább a szerb és magyar oldalról Temesvárt választó utasok, valamint a főként Dél-Európában dolgozó romániai vendégmunkások utazásai indukálnak. Azonban a 11 olasz – amely az összes elérhető desztináció (35) közel harmada – és 4 német célállomás mellett nem elhanyagolható Temesvár belföldi légi közlekedési szerepe sem; a repülőtérrel 9 belföldi város érhető el közvetlenül légi úton.

Románia kétmillió lakosú fővárosának, *Bukarest*nek két különálló repülőtere üzemel. A kisebb forgalmú „Aurel Vlaicu”, másik nevén Băneasa repülőtér a szocialista érában a TAROM légitársaság keretein belül szinte kizárólag az ország belföldi légi forgalmát bonyolította. 2002-től azonban a charterforgalom központjává lett, s a diszkont légitársaságok használják nemzetközi vonatkozásban. A 2008. évben az 1,7 millió utast meghaladó forgalma a három évvel korábbi adatok 4,5-szeresét jelenti. A főváros másik, nagyobb forgalmú repülőtere, „Henri Coandă”, régebben az Otopeni nevet viselte. A repülőtérre korábban kizárólag nemzetközi légi járatok közlekedtek, ma azonban a külföldre irányuló menetrend szerinti utasforgalom mellett szinte a teljes belföldi forgalmat is lebonyolítja. A 2005-ben 3 millió főt éppen meghaladó utasforgalma 2008-ra 40%-kal növekedett, s az 5 millió főt is meghaladta! 2008-ban a két bukaresti repülőteret összesen 42 légitársaság használta; közülük együttesen 30 ország 68 városa volt közvetlenül elérhető légi úton. A 9 belföldi várost is felfűző menetrendjében jelentős olasz fölény (11 város) mutatkozik. Olaszország, Románia egyik legjelentősebb külkereskedelmi partnerországa, ily módon fontos gazdasági kapcsolatok fűzik hozzá, számos vendégmunkása dolgozik Itáliában. A németországi célállomások (6) felértékelődése hasonlóan a román vendégmunkások utazásainak köszönhető. Az Európán kívüli desztinációk közül 7 észak-afrikai és 6 közel-keleti város áll Bukaresttel közvetlen légi kapcsolatban.

Amennyiben a magyar és román légi személyforgalom közelmúltbeli alakulását összevetjük, azt tapasztaljuk, hogy míg a romániai repülőterek összes utas forgalma 2005-ben Magyarországéknak mindössze 56%-a volt, 2008-ban pedig már 8%-kal meghaladta azt!

A következő táblázat adatai a vizsgált régió fontosabb nemzetközi repülőtereinek összehasonlítását szolgálják.

5. táblázat. Szlovénia, Bulgária és Románia jelentősebb repülőtereinek adatai

Repülőtér	Ország	Futópálya hossza (méter)	Utasszám adatok (ezer fő)			Elérhető országok száma	Elérhető városok száma
			2008	2005	2000	2008	2008
Ljubljana	Szlovénia	3 300	1 673	1 219	991	21	24
Szófia	Bulgária	3 600	3 230	1 874	1 127	23	37
Várna	Bulgária	2 500	1 450	1 523		26	64
Burgasz	Bulgária	3 200	1 950	1 555		28	107
Temesvár	Románia	3 500	957	612	223	11	35
Kolozsvár	Románia	2 100	752	202	83	10	33
Arad	Románia	2 000	130	4		3	3
Nagyszeben	Románia	2 630	165	63		5	7
Bacau	Románia	2 500	114	42		4	8
Iasi	Románia	1 800	146	42		3	4
Konstanca	Románia	3 500	80	111	50	2	5
Bukarest (2)	Románia		6 832	3 417		30	68
OTOPENI		3 500	5 064	3 031			
BANEASA		3 190	1 768	386			

Megjegyzés: A táblázatban szereplő valamennyi repülőtér futópályája szilárd burkolatú

Forrás: A repülőterek honlap adataiból összeállította a szerző

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A légi közlekedési ágazat közelmúltban tapasztalt dinamikus fejlődése a vizsgált, Európai Unióhoz újonnan csatlakozott országokban is egyértelműen kirajzolódik. A három egységre bontott térségben egyedi természetföldrajzi, éghajlati és társadalmi tényezők különbségei figyelhetők meg országonként a légi személyközlekedés tendenciáinak alakulásában. Az éghajlat különbségeit figyelembe véve turizmus szempontjából az északabbra fekvő területek inkább küldőként, míg a délebbi mediterrán térségek fogadóként szerepelnek. A jelentős kulturális központok nemzetközi légi forgalomba történő bekapcsolódása fokozódott az elmúlt években, az egyes országok között fennálló gazdasági, üzleti kapcsolatok erőssége pedig jól tükröződik a légi menetrendekben is. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a térség közelmúltban történő jelentős légi személyforgalom növekedése – 10% alatti értékkel – Magyarországon bizonyult a leggyengébbnek.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM:

- CSAPÓ J. 2009: *Az Európai Unió turizmusának térbeli folyamatai és trendjei*. Egyetemi jegyzet, PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs
- ERDÓSI F. 2000: *Európa közlekedése és a regionális fejlődés*. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs
- ERDÓSI F. 2007: *Kelet-Európa országainak légi közlekedése*. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs
- GYURICZA L. 2008: *A turizmus nemzetközi földrajza*. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs

FELHASZNÁLT INTERNETES FORRÁSOK:

www.tallinn-airport.ee
www.riga-airport.com
www.liepaja-airport.lv
www.vilnius-airport.lt
www.kaunasair.lt
www.palanga-airport.lt
www.airport.by
www.sofia-airport.bg
www.lotnisko-chopina.pl
www.airport.gdansk.pl
www.airport.lodz.pl
www.airport-poznan.com.pl
www.airport.wroclaw.pl
www.plb.pl
www.rzeszowairport.pl
www.airport.com.pl
www.prg.aero

www.airportkosice.sk
www.airport-poprad.sk
www.letisko.sk
www.bud.hu
www.airportdebrecen.hu
www.flybalaton.com
www.gyor-perairpor.hu
www.krakowairport.pl
www.aeroportcraiova.ro
www.bourgas-airport.com
www.airport-k-vary.cz
www.baia-mare-airport.ro
www.aerotim.ro
www.baneasa-airport.ro
www.otp-airport.ro
www.airportcluj.ro
www.airport-brno.cz

www.aeroportularad.ro
www.aeroportoradea.ro
www.sibiuairport.ro
www.bacauairport.ro
www.letiskobratislava.sk
www.mk-airport.ro
www.aeroportsuceava.ro
www.airport-ostrava.cz
www.maribor-airport.si
www.airport-pardubice.cz
www.aeroport.ro
www.aeroportulsm.ro
www.portoroz-airport.si
www.varna-airport.bg
www.targumuresairport.ro
www.aeroportul-tulcea.ro
www.plovdivairport.com